ادامه از صفحه۶

## نکاتی درباره «پی‌ام‌دی»

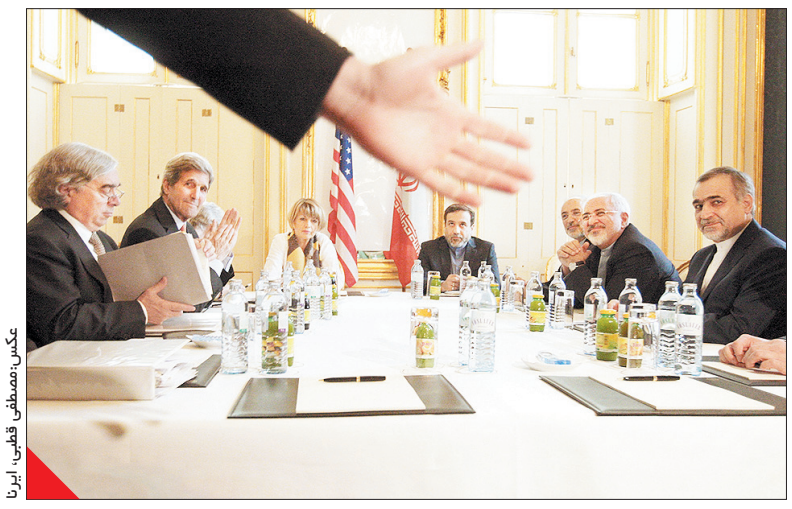
... به‌نحوی‌کـه حتی یک اظهارنظر مثبت کری را برنمی‌تابنـد و آن را عقب‌نشـینی آمریکا جلوه می‌دهند؛ چون می‌دانند تغییر رهیافت آمریکا در این زمینه نشان‌دهنده صداقت آمریکا در مذاکرات با ایران و شـروع فصل نوینـی در تعامل با ایران است

هیـچ تردیدی در اینکـه حل‌وفصل اتهام‌های سـاختگی علیه ایران فقط در یک تفاهم سیاسی ممکن اسـت، وجود ندارد، وگرنه بحث و بررسی فنی و حقوقی این موضوع در آژانس هر چقدر هم طول بکشـد نمی‌تواند به رفع این اتهام‌ها کمکی کند. برخی طرف‌های مذاکرات هسته‌ای ایران نیز با درک همین اصل، در جریان مذاکرات پیشـنهاد کردنـد ایـران و ۵+۱ راه‌حلی بـرای این موضوع بیابند، چون آنها هم انگیزه داشـتند که هم‌زمان با حصول تفاهم جامع هسته‌ای با ایران، موضوع اتهام تلاش برای دسـتیابی به سلاح هسته‌ای را نیز حل‌وفصل کنند. بر این اسـاس پیشنهاد کردند ایران با انجـام برخی اقدامات مشـخص، امکان حل‌وفصل نهایی موضوع و بستن پرونده را فراهم کند. منظـور آنها این بود که ایران به انجام برخی اقدامات مشخص که ایران و اعضای ۵+۱ با توافق مشـترک در مذاکرات آنها را مشخص می‌کردند، مبادرت کند و بعد بـدون آنکه پیگیری دیگری از سوی آنها صورت بگیرد، پرونده این موضوع برای همیشه در آژانس بسته شـود. ایران اعلام کرد با آنکه ایران مبنای موضوع این پرونده را سـاختگی می‌دانـد، ولی برای کمک به حـل موضوعی که چندین سـال اسـت بیـن ایـران و آژانس محل مناقشه اسـت، از نظر روش کار این هدف را قابل حصـول می‌داند، اما توافق درخصوص آن به این امر بسـتگی دارد که اقداماتی کـه از ایران انتظار می‌رود چه اقداماتی باشـد. آنها قـول دادند این موضوع را با توجه به حساسیت ویژه آن در سطح کشورهای ۵+۱ مطرح و هماهنگ کنند و در موقع مقتضی نظر نهایـی خود را به ایران اطلاع دهند. در دوره ماقبل صـدور بیانیه مطبوعاتی در لوزان، کشـورهای ۵+۱ طرحی را به ایران ارائه کردند که شامل بازرسـی از چند نقطه محدود ازجمله دو تأسیسـات نظامی و انجام مصاحبه با تعدادی از مقامـات نظامی و متخصصان هسـته‌ای بود که اسـامی آنها به انواع مختلف به‌صورت مستقیم و غیرمسـتقیم در گـزارش آژانس مطرح شـده بـود. آنها مطرح کردنـد که در صـورت اعطای دسترسـی به این محل‌ها و امـکان فراهم‌کردن مصاحبـه آژانس با این افـراد از نظر آنها پیگیری بحث اتهام‌های گذشـته علیه ایران پایان می‌یابد. بنابـر گفته اعضـای تیم مذاکره‌کننده هسـته‌ای، به محض طرح این پیشـنهاد، ایران با شـدیدترین وجه ممکن این پیشـنهاد را توهین‌آمیز دانسته و آن را رد و اعـلام کرد که حتـی حاضر به دریافت رسـمی آن نیز نیست. درعین‌حال کشورهای ۵+۱ از نمایندگان ایران درخواسـت کردند که باوجود مخالفـت صریح خـود، نظر ۵+۱ را بـه مقامات ایران ارائه کنند. تیم مذاکره‌کننده هسـته‌ای اعلام می‌دارد که با درک کامل از موضع مخالفت نظام و رهبـری، همیـن موضع را حدود سـه‌ماه پیش از اعـلام علنی آن توسـط مقام معظـم رهبری، به‌محض دریافت پیشـنهاد به طرف مقابل اعلام کرده بود و این موضـوع را یکی دیگر از برگ‌های افتخارآمیز خود می‌داند که طرف مقابل مذاکرات، نیز برای چندمین‌بار برایش ثابت شـده اسـت که موضعی که اعضای تیم مذاکرات به طرف مقابل اعلام می‌کنند، برگرفته از برداشـت‌های شخصی آنها نیست بلکه منبعث از درک عمیق آنان نسبت به مواضع اصولی نظام و رهبری معظم آن است.

اما سؤال دیگر در مورد نحوه موضع‌گیری ایران در خصوص این موضوع اسـت. اگر آمریکا و دول غربی با عزم کامل وارد میدان شـدند و خواستند موضوع طی یک فرایند سیاسـی مرضی‌الطرفین جمع شود، ایران نباید از آن استقبال کند؟ به نظر می‌رسـد که موضع‌گیری تیم مذاکرات تاکنون در همین راسـتا بوده و تلاش شده که با حفظ شأن، احتـرام و کرامت ایران در ایـن خصوص، به یک راه‌حل سیاسـی مبتنی‌بر منافع ملی دسـت یابد. بنابراین بهتر نیسـت دست تیم را در این خصوص باز گذاشـت تا در صورت نیاز تصمیمی مبتنی بر منافع ملی کشـور را در قالب یک راه‌حل سیاسی اتخاذ کند؟

آیا نباید از کسانی که در این زمینه قلم می‌زنند انتظار داشـت که موضوع «پی‌ام‌دی» را به ناحق با موضوع پروتکل الحاقی ترکیب نکنند. چون این موضوع هیچ ربطی به موضوع مقررات مربوط به بازرسـی و دسترسی در پروتکل الحاقی ندارد؟ آیا از همگان نباید انتظار داشـت که با درک شـرایط خطیر کشور و در سال همدلی بین دولت و ملت، دسـت به دست هم دهند و ضمن دفاع از اصول و حقوق اساسـی کشور، به مسـئولان کشور یاری برسانند تا در این برهه حساس، مذاکرات هسته‌ای را تحت هدایـت مقامات عالی نظـام جمهوری اسـلامی به‌ویژه مقام معظم رهبری که با دقت و هوشیاری بر جریان مذاکرات اشراف دارند، به‌طور مؤثری پیش برد تا ان‌شاءالله اگر توافقی به دست آید، توافق ضامن حفظ حقوق اساسی ملت بزرگ ایران باشد.

**# پژوهشگر ارشد موضوعات خلع‌سلاح و امنیت بین‌الملل**



عکس: مصطفی قطبی، ایرنا

# پس از توافق

## چه راهبردی پس از پایان چالش هسته‌ای منطبق با منافع ملی ایران است؟

پروفسور محسن مسرت*

سـال اخیر در منطقـه خاورمیانه به‌وقوع پیوسـته اسـت، حاصل عملکرد آمریکای نئوکان‌هاسـت که هدفمندانه به دنبال کنترل کامل منابع طبیعی نفت و گاز آن بوده‌اند تا بتوانند به کمک اهرم نفت و دلار وابسـته به تجارت نفت در بازار جهانی سیاست‌های سـلطه‌گرایانه خود را به دنیا تحمیل کنند.این آمریکا ابتدا کودتای ۲۸ مرداد را علیه دکتر مصدق در ایران به‌راه انداخت تا از جنبش‌های ملی و استقلال‌طلبانه کشـورهای منطقه برای دسترسی بلامانع و استفاده کامل از منابع طبیعـی خود از همان ابتدا جلوگیری و کشـورهای منطقه مانند شیخ‌نشینان عربی خلیج فارس و به‌خصوص عربسـتان سـعودی را به انگل سیاست‌های هژمونیستی خود تبدیل کند. در مرحله بعد همیـن آمریکای زیـر نفوذ نئوکان‌هـا در ایران کنسرسیوم نفتی، در عربسـتان سعودی آرامکو و در کویت، کمپانی نفت کویت را با الگوی کاملا مشـابه طراحی و پیـاده کردند تا بتوانند برای شـرکت‌های بین‌المللـی نفتی موقعیت انحصـاری ایجاد کنند و کشـورهای نفت‌خیز منطقه را در شـرایط رقابتی به جـان یکدیگـر بیندازند و از این طریـق برای چندین دهه قیمت نفت را در سـطح دو دلار و کمتر تثبیت کننـد. زمانی‌که دیگـر امکان جلوگیـری از افزایش جهشـی قیمت نفت از دو به ۱۰ دلار در سـال ۱۹۷۴ وجود نداشت- شـماری از پژوهشگران این اتفاق را نیز به حساب واشـنگتن می‌گذارند و دلایل مستندی هم ارائـه می‌کننـد- آمریکای نئوکان‌ها دسـت به دسیسـه جدیدی زد و رژیم شـاه در ایران را از طریق مجهزکردنش با جدیدترین تسـلیحات نظامی زمینی و به‌خصـوص جنگنده‌های هوایی به ژاندارم منطقه تبدیل کرد و بدین منـوال از ۱۹۷۵ به بعد بزرگ‌ترین مسابقه تسـلیحاتی تاریخی در منطقه خاورمیانه را بـه راه انداخت و با روش حساب‌شـده از یک طرف بخشی از دلارهای نفتی کشورها را به دایره اقتصادی غرب بازگرداند و از طرف دیگر شرایط نفاق و بلبشوی کلانی را در کل منطقه آماده کرد. حاصل این مسابقه تسـلیحاتی آن زمان جنگ طولانی ایـران و عراق و جنگ‌های بعدی عراق با غصـب نظامی کویت بود که این درگیری‌ها به نوبه خـود جنگ‌های آمریکای نئوکان‌ها در افغانسـتان و عراق از سـال‌های ۲۰۰۱ به بعد را نیز درپی داشـت. اما همـه این جنایت‌ها هنوز کافـی نبودند، زیرا نئوکان‌ها به‌دنبال دسیسـه بسـیاربزرگ تغیر رژیم در ایران افتادنـد و به همین مناسبت هم کشمکش هسـته‌ای با ایران را به‌میان کشیدند و اکنون بیش از یک دهه اسـت که به کمک هم‌پیمانان مرئی و نامرئـی خود در منطقه از حـل این درگیـری جلوگیری می‌کننـد. درحال‌حاضـر تعداد آن عده از کارشناسان خاورمیانه روزبه‌روز در حال افزایش است که اتفاقات وحشـیانه‌ای که در ۶۰ سال اخیر در این منطقه روی داده‌انـد را تصادفـی نمی‌دانند و همگـی آنها را در یـک خط سـلطه‌گرایانه ایجاد شکاف، دشمن‌تراشی، به‌جان‌یکدیگرانداختن کشورها و اقوام منطقه قرار می‌دهند، زیرا تنها برندگان اوضاع آشفتگی در بزرگ‌ترین منطقه نفت‌خیز جهان صنایع نظامی آمریکا و در پی آن همین صنایع در اسرائیل، در سایر کشـورهای غربی و روسیه هستند. این در حالی اسـت که این راهبرد برای مـردم خاورمیانه چیزی جز میلیون‌ها کشـته و معلـول در جنگ‌های پیاپی، اقتصاد رانتی و مانع توسـعه، تخریب وحشـیگرانه مناطق جنگ‌زده، منابع طبیعی و محیط‌زیست باقی نگذاشته است.

**خاورمیانه‌ای که در مسیر تفاهم، همکاری اقتصادی، فرهنگی و امنیتی منطقه‌ای حرکت کند، می‌تواند به راهبردهای جنایت‌بار نئوکان‌ها ضربه کارآمدی بزند و فضا و کاربری نیروهای آینده‌ساز را در خود آمریکا و سایر نقاط جهان تقویت کند**

### همکاری و امنیت مشترک منطقه‌ای

با تکیه بر این وقایع غیرقابل‌انکار، معلوم نیسـت که به چـه دلیل و با کدام تجربـه مثبت، عده‌ای به دنبال نسخه‌پیچاندن هم‌سویی با آمریکای نئوکان‌ها بـه راه افتاده‌اند، به جـای اینکه با کارنامه سـیاه و سـلطه‌گرانه ایالات متحده در پی گزینه‌های دیگری به‌خصوص گزینه همسـویی منطقه برای سیاسـت خارجی ایران، که هیچ‌گونه قرابتی هم با عادی کردن روابـط با آمریکا ندارد، بروند. این درحالی اسـت که تجربه گذشته «سیاست شکاف‌انداز و حکومت‌کن»، همکاری منطقـه‌ای و دورنمای امنیت مشـترک را آشـکارا به‌عنوان تنها گزینه معقول وآینده‌ساز برای ایران و کل منطقه در دسـتور کار قرار می‌دهد. علاوه بر آن هم تجربیات همکاری اقتصادی در اروپا و هم ظرفیت‌های خاورمیانه، در تأیید این راهبرد هسـتند. نمونـه اروپا یعنـی منطقه‌ای که تاریـخ آن از قرون وسـطا تا قرن بیسـتم بر جنگ و خونریزی بنا شده و مبدا دو جنگ جهانی با ۳۰ میلیون کشته و میلیون‌ها معلول بوده اسـت و ملل آن دشـمنی با یکدیگر را به‌عنوان دشـمنی خونی احسـاس می‌کردند، نشان می‌دهـد که می‌توان با وجود دشـمنی عمیق از راه همکاری اقتصادی و فرهنگی روند تاریخ را به جهت همزیستی مسالمت‌آمیز و شکوفایی اقتصادی سوق داد و حداقل خطر درگیری و جنگ را بین کشـورهای اروپایی بازار مشترک ریشه کن کرد.

بنابراین دلیلی وجود نـدارد که چنین روندی به طرف همزیستی مسالمت‌آمیز در منطقه خاورمیانه، با وجود شکاف‌ها و دشمنی‌های موجود که بخشی از آنها حاصل دسیسـه‌ها و سیاست‌های وارداتی و امپریالیستی بوده‌اند، ممکن باشد. دورنمای همکاری اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و به‌خصوص امنیتی، مهم‌ترین اقدامی است که می‌تواند منابع طبیعی و ظرفیت‌های انسـانی عظیم منطقه خاورمیانه را در راه توسعه و شکوفایی اقتصادی و همچنین افزایش عدالت اجتماعی به جریان بیندازد. این دورنما برای اولیـن بار در تاریـخ این فرصت طلایـی را به‌وجود می‌آورد که ملل ساکن این دیار خودشان امنیت خود را با تکیه بر منافع درازمـدت خود تعریف کنند و از اینکه قدرت‌های ذی‌نفع، امنیت این کشـورها را به میل و در راستای منافع امپریالیستی خود تفسیر کنند، برای همیشـه جلوگیری کنند. اگرچه اکثر کشورهای منطقه جـزء کشـورهای توسـعه‌نیافته به‌شـمار می‌آینـد، اما همگی با هم بازار بـزرگ و قدرتمندی را تشـکیل می‌دهند که از جهات گوناگون از جمله سـرمایه سرشـار مالی و ظرفیت‌های انسانی بسیار قوی و انگیزه توسـعه‌خواهی مـردم و به‌خصوص نسل جوان آن در جهان سـوم بی‌نظیر است. مازاد سرمایه مالی کشـورهای شیخ‌نشـین خلیج فارس می‌تواند مکمل مناسـبی برای نیروی انسـانی انبوه این منطقه باشـد. ظرفیت‌های کشاورزی نسبتا قوی ترکیه و ایـران می‌توانند تقاضای کشـورهای ازنظر کشـاورزی‌ضعیف را جبران کننـد. بازار داخلی چند صـد میلیونی منطقـه می‌تواند صنایـع موجود در ترکیه و ایران را در مدت نه‌چندان طولانی به سـطح صنایع کره جنوبی برسـاند. در شـرایط همزیسـتی مسـالمت‌آمیز زمینـه به‌راه‌انداختن جنگ سـنی و شـیعه و ایجـاد جریاناتـی از جنس داعـش ازبین می‌رود. مسئله کردستان به‌صورت صلح‌آمیزی میان چهار کشـور ترکیه، ایران، عراق، سوریه و مردم کرد به سـمت راه‌حل عادلانه در دستور کار قرار می‌گیرد و کلیه اقـوام و اقلیت‌های منطقه به‌جای هدردادن نیروی خود در جهت جداشـدن، تقویت احساسات ناسیونالیسـتی و درگیری‌های خونیـن، می‌توانند از انرژی و ظرفیت‌های خود برای توسعه و رفاه بیشتر اسـتفاده کنند و امـکان اینکه به ابزار سـلطه‌گری قدرت‌های سـلطه‌گر جهانی تبدیل شوند را از ایشان برای همیشه سـلب کنند. خاورمیانه‌ای که در مسیر تفاهـم، همـکاری اقتصـادی، فرهنگـی و امنیتی منطقه‌ای حرکـت کنـد، می‌تواند بـه راهبردهای جنایت‌بـار نئوکان‌ها ضربه کارآمـدی بزند و فضا و کاربری نیروهای آینده‌سـاز را در خود آمریکا و سایر نقاط جهان تقویت کند. شاید اوضاع آشفته موجود در منطقه برای این گزینه امیدوارکننده نباشـد. ولی تأمل و زمینه‌سـازی در این راستا را نمی‌توان و نباید به آینده محول کرد. حتی اگر نیمی از این پیامدهای امیدوارکننده تحقق‌پذیر باشـند، ایـن دورنما آن‌قدر از جذابیـت برخـوردار اسـت و امکانات وسـیع و راه‌گشـایانه برای منطقه و دنیا به‌وجود می‌آورد که هیچ‌یک از جریانات سیاسی و اجتماعی صلح‌دوست نمی‌توانند به آن بی‌توجه باشند.

* **استاد بازنشسـته اقتصاد و علوم سیاسی دانشگاه اوزنابـروک آلمان با پژوهـش در زمینه‌های اقتصاد بین‌الملل، بازار جهانی انـرژی، منطقه خاورمیانه و ایران، مطالعات جنگ و صلح.**

منهای پایتخت

## سخنرانی فرمانده سپاه آذربایجان‌شرقی

● **تسـنیم، اردبیل:** سـردار غلام‌عسـگر کریمیان، فرمانده سپاه عاشورای اسـتان آذربایجان‌شرقی، در جمع فراگیران طرح ولایت اسـتان اردبیل گفت: در دوران جنگ، جبهه‌ها و پشت جبهه‌های ما حسینی و عاشـورایی بودنـد و الان حرکتی زینبـی‌وار لازم است. او با بیان اینکه شاهنامه کار ارزشمندی است، گفت: گنجینه‌های شـهدا که همه هستی‌شان را در طبق اخلاص گذاشـتند، به اندازه شاهنامه اهمیت دارد. او با نگاهی به شـب عاشـورا افزود: در دوران دفاع‌مقدس در وضعیت مشـابهی همه ماندند که این نشان می‌دهد رزمندگان اسلام با تأسی از مکتب عاشـورا آگاهانه به میـدان مبارزه رفتنـد. کریمیان گسست بین نسـل‌ها را یادآور شـد و افزود: دشمن تلاش می‌کند تا ما را به گسسـت نسل‌ها گرفتار کند کـه حرکت زینبی‌وار مانع از به‌سرانجام‌رسـیدن این هدف دشمن خواهد شد.

## تشکیل کمیته «صیانت از حفظ حقوق بیت‌المال» در اندیمشک

● **فارس، اندیمشک:** صادق جعفری‌چگنی، دادستان عمومی و انقلاب اندیمشک، از تشکیل کمیته «صیانت از حفظ حقوق بیت‌المال» در این شهرستان خبر داد. او افـزود: در راسـتای تأکیدات مقـام معظم رهبری مبنی‌بر مقابله با زمین‌خواری، هر ماه دو جلسه کمیته صیانـت از اراضی و حفظ حقوق بیت‌المال با حضور اعضا در این شهرسـتان تشـکیل می‌شـود. او ادامه داد: از تصمیمـات این کمیتـه می‌توان به صدور رأی درخصوص تخریب ۱۰ مورد ساخت‌وساز غیرمجاز در اراضی کشـاورزی تغییرکاربری داده‌شده در کوی لور این شهرستان اشاره کرد. او اضافه کرد: احکام تعداد دیگـری از افرادی که اقدام بـه تغییر کاربری اراضی کشاورزی کرده‌اند، نیز صادر شده که به‌زودی به اجرا گذاشته خواهد شد.

## تقدیر رئیس شورای روحانیت اهل‌سنت بوشهر از مقام معظم رهبری

● **فارس، کنگان:** شیخ‌محمد جمالی، رئیس شورای روحانیت اهل‌سـنت اسـتان بوشـهر، با بیان اینکه مدیریت حکیمانه رهبر معظم انقلاب بی‌نظیر است، گفت: در تمام نمازها برای رهبر انقلاب دعا می‌کنیم.

